

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ

В.П. Кравець

ВІД ВИТОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ (ДО 60-РІЧЧЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА)

Витоки університету сягають 1620 року, коли у м. Кременці за зразком школи Львівських братчиків було започатковано братську школу, а з 1637 р. вона стала Кременецьким колегіумом. За структурою він нагадував Острозьку та Києво-братську колегії. У середині XVIII ст. колегіум занепав і був закритий.

З 1805 р. тут відкрита Волинська гімназія, яка у 1819 р. була реорганізована в ліцей – перший вищий навчальний заклад на території Волині і Поділля. Його відкриття було санкціоновано царським урядом. Усі предмети викладалися польською мовою. Це був заклад закритого типу, в якому вчилися діти польських поміщиків, підприємців та духовенства.

Кременецький ліцей мав велику бібліотеку, котра складалася із 50 тисяч томів, у тому числі налічувала 1520 цінних інкунабул.

При ліцеї було закладено великий ботанічний сад, який значною мірою зберігся до нашого часу. Його засновниками та організаторами були відомий садівник Діонісій Міклер, відомий дослідник флори Волині та Опілля, викладач ліцею, директор саду (пізніше член-кореспондент Російської Академії наук) В.Г.Бессер, а також викладач ліцею Зейдліц. Для поповнення колекції новими видами рослин та насіння Міклер був відряджений у довготривалу подорож і побував у Петербурзі, Данії, Фінляндії й Англії. У 1832 році колекція саду нараховувала 12 тисяч видів і форм.

У Кременецькому ліцеї працювали видатні прогресивні вчені того часу: історик-демократ Йоахім Лелевель, викладач права Олександр Міцкевич (брат Адама Міцкевича), викладач хімії С. Зенович, викладач польської літератури Еузебіуш Словацький (батько Юліуша Словацького).

У 1818 р. під час польського повстання частина вихованців ліцею, натхненних патріотичним ентузіазмом, приєдналася до повстанців.

У 1832 р., після розгрому революційного руху в Польщі, Кременецький ліцей було закрито, а обладнання кабінетів, колекція ботанічного саду і бібліотека передані новоутвореному Київському університетові. У будинках ліцею було розташовано Волинську духовну семінарію, а з 1902 р. – Волинське єпархіальне жіноче училище.

Із встановленням польської влади на Західній Україні Кременецький ліцей відновив свою діяльність (1921-1939 рр.). 15 квітня 1940 р. на його базі відкрито вчительський інститут, у якому вперше розпочалися заняття українською мовою. Його директором призначено І.Г. Вакулу. Тоді на чотирьох факультетах (мовно-літературному, історичному, фізико-математичному, природничо-географічному) було 170 студентів. Проте війна змусила припинити навчання. Лише у вересні 1944 року Кременецький учительський інститут знову відкрив для студентів свої двері. В ньому були створені умови для підготовки учителів семирічної школи. У 1944 році тут навчалось 140 студентів стаціонарної форми навчання. Та їх число зростало з року в рік. Так, у 1945 році воно збільшилось до 292, а в 1950 р. становило 338 чол. За роки свого існування Кременецький учительський інститут підготував для семирічних шкіл 1776 вчителів, у т. ч. 927 на заочному та 849 - на стаціонарному відділеннях.

У серпні 1950 року Кременецький учительський інститут, як і інші в Україні, реорганізовано в педагогічний. Це дало змогу підняти науково-освітній рівень підготовки майбутніх учителів відповідно до нових вимог, зумовлених підвищенням рівня загальної освіти учнівської молоді. Ректором інституту було призначено доцента М.Л. Бригінця. У 1969 році інститут перебазовано до Тернополя.

Постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1997 року № 555 на базі Тернопільського педагогічного інституту створено педагогічний університет. Постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 1997 року № 1293 педуніверситету присвоєно ім'я відомого вченого Володимира Михайловича Гнатюка.

Значно зріс контингент студентів, професорсько-викладацький склад університету, зміцніла його матеріальна база. Якщо на час реорганізації учительського університету в педагогічний у вузі працювали 43 викладачі, в тому числі і 3 доценти, то на даний час на 45 кафедрах університету працюють 397 викладачів, з них 3 академіки АН ВШ України, 3 члени кореспонденти Української екологічної Академії наук, 37 докторів наук, професорів; 221 кандидат наук, доцент. На дванадцяти факультетах (хіміко-біологічний, фізико-математичний, індустріально-педагогічний, підготовки вчителів початкових класів, фізичного виховання, філологічний, географічний, іноземних мов, історичний, музично-педагогічний, психолого-педагогічний, післядипломної освіти) навчається 8456 студентів, в тому числі 4845 на денній і 3611 на заочній формах навчання. Університет готує вчителів з 29 спеціальностей. В університеті навчаються студенти з 10 областей України республіки Крим, а також із країн Східної Європи, Польщі, Румунії, Югославії, Хорватії та інших.

У 1989 році при університеті відкрито лицей фізико-математичного профілю, в 1994 році-лицей при факультеті фізичного виховання, 1991 році-аспірантуру.

Щорічний бюджетний набір студентів становить 700 чоловік на денній і 125 чоловік на заочній формах навчання. Щорічний випуск вчителів за попередні роки становить 1000 чоловік (денна і заочна форми навчання).

За роки свого існування університет підготував 30 тисяч учителів, які працюють фактично у всіх областях України. Багато з них є відмінниками народної освіти, заслуженими тренерами, лауреатами державних премій, нагороджені медалями та грамотами Міністерства освіти. Понад 150 випускників захистили кандидатські і докторські дисертації і працюють у вузах та науково-дослідних установах України та за її межами. Серед них М.Т. Брик, доктор хімічних наук, професор, проректор з наукової роботи Києво-Могилянської академії, Грубінко В.В., доктор біологічних наук, професор, зав. кафедрою загальної біології, проректор з навчальної роботи Тернопільського педуніверситету, Г.В. Терещук доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедрою трудового навчання, проректор з наукової роботи Тернопільського педуніверситету та ін.

В університеті проводяться дослідження прикладних та фундаментальних галузей науки, сформовано ряд наукових шкіл, проблемних науково-дослідних лабораторій, зокрема:

- Історія української школи та педагогіки (В.П. Кравець, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України).
- Психолого-педагогічні основи підготовки майбутніх педагогів до статевого виховання дітей та юнацтва як передумови формування особистості сім'янина (В.П. Кравець, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України).
- Фізіолого-біологічна адаптація та біокомониторинг (Грубінко В.В., доктор біологічних наук, професор).
- Дидактичні основи розвитку навчально-пізнавальної активності молоді в процесі загально-технічної підготовки (Терещук Г.В., доктор педагогічних наук, професор).
- Хімія ненасичених сполук та ароматичних солей діазонію (доктор хімічних наук, професор, Гришук Б.Д.).
- Полімеркомпозиційні матеріали і покриття (кандидат технічних наук, доцент Кальба Є.М.)
- Теорія та історія української літератури (доктор філологічних наук, професор Гром'як Р.Т., доктор філологічних наук, професор Ткачук М.П.).
- Проблеми національного відродження української культури (професор Аліксеєвець М.М.).

Університет підтримує тісні контакти з різних видів навчально-методичної і наукової діяльності з вищими навчальними закладами і за кордоном, зокрема:

- Вища педагогічна школа м. Зелена Гура (Польща);
- Університет м. Фехта (Німеччина);
- Педагогічний університет м. Ніредьгазі (Угорщина).

Серед педагогічних вузів країни університет займає лідерство за кількістю наукових публікацій надрукованих за кордоном. Щорічно проводять по дві-три міжнародні конференції, в яких беруть участь вчені з Китаю, Польщі, Угорщини, Великобританії, Югославії, Росії, Білорусі.

Університет має належну навчально-технічну базу: 4 навчальні корпуси, навчально-виробничі майстерні, навчально-спортивний комплекс, ботаніко-ентомологічний заказник загальнодержавного значення, агробіостанцію, спортивно-оздоровчий табір. До студентського містечка належать 5 гуртожитків, студентський будинок культури, 2 їдальні, 2 студентських кафе, готельні кімнати для зарубіжних викладачів і студентів, санаторій-профілакторій.

При університеті з 1994 року плідно функціонує Голицький ботаніко-ентомологічний заказник загальнодержавного значення — унікальний за своєю геологічною будовою, флорою і фауною мальовничий куток Подільського горбогір'я.

Б.Д. Грищук

КАФЕДРИ ХІМІЇ ТДПУ ІМ. В. ГНАТЮКА - 50 РОКІВ

Кафедра хімії була створена в 1950 році. Першим завідувачем кафедрою хімії був кандидат технічних наук, доцент Рева Федір Кононович. Він очолював кафедру хімії до 1955 року. З 1955 року по 1965 рік завідувач кафедри хімії – кандидат хімічних наук, доцент Сташко Н.М., 1965-1975 – кафедру хімії очолював кандидат хімічних наук, доцент Крайнер З.Я. В 1976 році кафедра хімії була розділена на кафедри неорганічної та органічної хімії, які відповідно очолювали доц. Куратова Т.С.(1976-1984) та проф. Явоненко О.Ф.(1976-1982).

З 1984 по 1987 рік кафедру неорганічної хімії очолює кандидат хімічних наук, доцент Царьова Н.В. З 1983 по 1987 рік кафедру органічної хімії очолює кандидат хімічних наук, доцент Грищук Б.Д. В 1987 році кафедри неорганічної хімії та органічної хімії знову об'єднали в одну кафедру хімії, яку очолює доктор хімічних наук, професор, академік Нью-Йоркської Академії наук, відмінник освіти України Грищук Б.Д.

В даний час на кафедрі працює 11 викладачів, в т.ч. 2 доктори наук, 8 кандидатів наук.

На кафедрі в навчальний процес успішно впроваджена модульно-рейтингова система, яка забезпечує високий рівень опанування хімічних дисциплін. Досвід кафедри в цьому плані схвалено Міністерством освіти України і рекомендовано до впровадження в усіх вузах України.

Викладачі кафедри – Грищук Б.Д., Романишина Л.М., Горбовий П.М., Столяр О.Б., Ахметшин А.Г., Шандрук Р.М., Гладюк М.М. є авторами посібників для вузів та шкіл.

На кафедрі успішно функціонує дві наукові лабораторії: а) хімії ненасичених сполук; б) екологічної біохімії. По тематиці цих лабораторій успішно виконуються держбюджетні теми, керівниками яких відповідно є професор Грищук Б.Д. і доцент Курант В.З.

На базі кафедри в 1992 році була проведена XVI Українська конференція з органічної хімії. Результати досліджень в області хімії ненасичених сполук та ароматичних солей діазонію були представлені в доповідях Грищука Б.Д. на пленарних засіданнях XVI (м. Тернопіль), XVII (м. Харків), XVIII (м. Дніпропетровськ) Українських конференціях з органічної хімії. Ряд синтезованих на кафедрі сполук володіють антибактеріальними і антигрибковими властивостями, тому знаходять застосування як антимікробні препарати, інші ж як присадки до мастил та органічні напівпровідники.

Кафедра підтримує тісні зв'язки з інститутом органічної хімії НАН України, інститутом біологічної хімії та нафтохімії НАН України, інститутом фізичної хімії НАН